

X KONGRES STOWARZYSZEŃ REGIONALNYCH W BYDGOSZCZY W DNIACH 11–13 WRZEŚNIA 2014 ROKU

Kongres odbywał się pod naczelnym hasłem: *Regionalizm polski 25 lat po transformacji jako ważne źródło odrodzenia narodu i państwa*. Uczestniczyło w nim ok. 300 regionalistów z całej Polski. Za patronów Kongresu uznano polskich noblistów-pisarzy: Henryka Sienkiewicza i Władysława Stanisława Reymonta. Patronat honorowy nad Kongresem objął Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Bronisław Komorowski.

Komitet Honorowy Kongresu stanowiło 17 osób, w tym: prof. Małgorzata Omilanowska – Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, ks. prof. Henryk Skorowski – Koordynator Centrum Dialogu Międzykulturowego i Międzyreligijnego Uniwersytetu kard. Stefana Wyszyńskiego, Anatol Omelaniuk – długoletni Przewodniczący Rady Krajowej Ruchu Stowarzyszeń Regionalnych RP, Honorowy Przewodniczący RSR RP, ks. biskup Jan Tyrawa – Ordynariusz Diecezji Bydgoskiej, Ewa Mes – Wojewoda Kujawsko-Pomorski, Roman Jasiakiewicz – Przewodniczący Rady Miasta oraz rektorzy sześciu bydgoskich uczelni. Skład osobowy Komitetu Honorowego świadczy o dużym zainteresowaniu Kongresem oraz docenianiu działalności regionalistów.

Zakres tematyczny Kongresu obejmował zagadnienia: region kujawsko-pomorski, Bydgoszcz – inicjatywy i doświadczenia; dzieje polskiego regionalizmu, regionalizm 25 lat po transformacji; nowe wyzwania – współpraca z mediami, rozwój Internetu; edukacja regionalna; współpraca z samorządami; źródła regionalizmu. Opracowywano dokumenty programowe: odnowienie Karty Regionalizmu Polskiego, Rezolucję X Kongresu, Memoriał w sprawie edukacji regionalnej młodzieży.

W pierwszy dzień Kongresu przed południem uczestnicy zwiedzali miasto w zorganizowanych grupach; oprowadzali ich przewodnicy z Towarzystwa Miłośników Miasta Bydgoszczy oraz przewodnicy ze Szkolnych Kół TMMB. Następnie uczestniczyli w odsłonięciu tablicy z nazwą: „Nabrzeże Towarzystwa Miłośników Miasta Bydgoszczy” nad rzeką Brdą Młynówką. TMMB zostało uhonorowane w ten sposób przez Radę Miasta, ponieważ działacze towarzystwa w 1928 r. zapobiegli zasypaniu tej rzeki, wkomponowanej w Wenecję Bydgoską.

Po tej uroczystości goście zwiedzali bydgoski ratusz, zaproszeni przez Romana Jasiakiewicza. O godz. 12.00 w bydgoskiej Katedrze pw. św. św. Marcina i Mikołaja – Sanktuarium Matki Bożej Pięknej Miłości rozpoczęła się msza św.,

którą – w intencji polskich regionalistów i ich rodzin – sprawował ks. bp. Jan Tyrawa. Homilię wygłosił kapelan Ruchu Stowarzyszeń Regionalnych RP ks. prof. Henryk Skorowski, akcentując przywiązanie i miłość do małych ojczyzn i wkład regionalistów w życie społeczne. Ks. prof. zwrócił się do regionalistów jako do „ludzi służących swoim małym ojczyznom, a za ich pośrednictwem Najjaśniejszej Rzeczypospolitej”¹. Kilkakrotnie określał małą ojczyznę jako dom, począwszy od domu rodzinnego, poprzez środowisko, w którym jesteśmy zakorzenieni, mamy w nim poczucie swojej tożsamości, poprzez kulturę – jako system wartości społecznych, etycznych i religijnych, poprzez

konkretne miejsce, które przez każdego z nas jest traktowane jako jedyne i niepowtarzalne... Jest to ta ziemia, która dla każdego z nas jest najpiękniejsza i jedyna, którą przez szacunek emigrujący zabierali ze sobą nie tylko w sposób duchowy, ale także materialny – konkretny².

Po mszy św. uczestnicy Kongresu i zaproszeni goście spotkali się przed pomnikiem Walki i Męczeństwa na Starym Rynku. Tu – w 75. rocznicę wybuchu II wojny światowej – goście i regionaliści złożyli wieńce i kwiaty. W tym miejscu w dniach 9, 10 i 11 IX 1939 r. przeprowadzono na rozkaz Hitlera publiczne egzekucje mieszkańców Bydgoszczy.

Po południu odbyły się prezentacje panelowe poświęcone tematom związanym z regionalizmem oraz miastem, które gościło regionalistów. Goście i regionaliści wybierali jedną z 6 propozycji: Oblicza regionu kujawsko-pomorskiego; Praktyczna realizacja edukacji regionalnej dzieci i młodzieży, Szkolne Koła Towarzystwa Miłośników Miasta Bydgoszczy; Edukacja regionalna dorosłych i młodzieży poprzez upowszechnianie i kultywowanie tradycji; Muzealny potencjał wiedzy o regionalizmie; Badania regionalnej kultury muzycznej w polskich akademiach muzycznych – przykład realizacji idei współpracy środowisk naukowych, stowarzyszeń, amatorów i pasjonatów muzyki; Ochrona terenów zielonych i nadrzecznych krajobrazu kulturowego na przykładzie Bydgoszczy.

W godz. 16.00–17.00 odbyło się spotkanie regionalistów z redaktorami regionalnej telewizji bydgoskiej oraz Wiceprezesem Zarządu Telewizji Polskiej Marianem Zalewskim, na temat regionalnych programów TVP, które są blisko społeczności lokalnych, pokazują ich aktywność i codzienne problemy. TVP regionalna stara się umacniać więzi społeczne oraz rozwój tożsamości lokalnej.

¹ *Regionalizm polski 25 lat po transformacji jako ważne źródło odrodzenia narodu i państwa. X Kongres Stowarzyszeń Regionalnych w Bydgoszczy. Bydgoszcz 11–13 września 2014 roku. Sprawozdania, wnioski, dokumenty, relacje w mediach*, oprac. i red. J. Derenda, Bydgoszcz 2015, s. 31.

² Tamże, s. 35.

O godz. 17.00 rozpoczęła się uroczysta inauguracja Kongresu w Operze „Nova”. W imieniu gospodarzy powitał uczestników prezydent Bydgoszczy Rafał Bruski oraz prezes TMMB Jerzy Derenda. Prezes TMMB zaznaczył, że w Bydgoszczy działa najstarsze w Polsce stowarzyszenie regionalne, którego początki działalności sięgają 1832 roku. Z inicjatywy TMMB powstał w Bydgoszczy w 1927 roku pierwszy w Polsce pomnik wielkiego pisarza i patrioty Henryka Sienkiewicza. W wystąpieniu inauguracyjnym dr Tadeusz Samborski podkreślił cechy współczesnych regionalistów: pomysłowość, konsekwencję i głębokie zaangażowanie w sprawy najbliższego środowiska. Zauważył, że przemiany ustrojowe po 1989 roku wzbogaciły życie społeczne o nowe możliwości aktywności dla poszczególnych osób i wspólnot. Stwierdził, że X Kongres

jest ewidentnym przejawem sprawności organizacyjnej Ruchu Stowarzyszeń, jego dojrzałości społecznej i głębi merytorycznej w podejmowaniu spraw lokalnych Ojczyzn, ale w ścisłym związku z nadrzędnym interesem narodu i państwa polskiego³.

Po wystąpieniach gospodarzy, organizatorów i zaproszonych gości, wręczono odznaczenia i wyróżnienia zasłużonym regionalistom oraz uhonorowanym stowarzyszeniom. Były to:

- odznaczenia „Za Zasługi dla Kultury Polskiej” dla 18 osób,
- medale patrona Kongresu Henryka Sienkiewicza dla 6 osób,
- medale „Pro Masovia” – przyznane przez Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego dla 2 osób,
- dyplomy „Za Zasługi w upowszechnianiu Kultury” przyznane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego dla 13 stowarzyszeń,
- medale im. Aleksandra Patkowskiego dla 22 osób,
- dyplomy Rady Krajowej Ruchu Stowarzyszeń Regionalnych RP dla 37 osób⁴.

Wśród wyróżnionych byli regionaliści z Małopolskiego Związku Regionalnych Towarzystw Kultury. Medal Aleksandra Patkowskiego otrzymali: Barbara Miszczyk (przewodnicząca Zarządu MZRTK i Zarządu Towarzystwa Przyjaciół Bronowic), Stanisław Klich (wiceprzewodniczący Zarządu MZRTK i członek Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej), Stanisław Sypniewski (skarbnik Zarządu MZRTK i członek Towarzystwa Przyjaciół Kalwarii Zebrzydowskiej) oraz Zbigniew Paletko (przewodniczący Zarządu Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Radziemickiej). Natomiast Dyplom Rady Krajowej RSR RP „Za ofiarną działalność w ruchu regionalistycznym, pielęgnowanie tradycji

³ Tamże, s. 38.

⁴ Tamże, s. 27–30.

i cennych wartości dziedzictwa narodowego oraz kształtowanie tożsamości społeczeństw lokalnych Małych Ojczyzn” otrzymali ks. Władysław Pilarczyk (długoletni Przewodniczący Zarządu MZRTK, aktualnie Honorowy Przewodniczący)⁵ i Józef Staszek – Honorowy Prezes Związku Podhalan oraz nasz Małopolski Związek Regionalnych Towarzystw Kultury. Dyplomem „Za Zasługi w Upowszechnianiu Kultury” wyróżniono Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej i Towarzystwo Przyjaciół Kalwarii Zebrzydowskiej.

W drugim dniu Kongresu regionaliści wysłuchali wystąpienia prof. Janusza Kutty: *Słowo o Henryku Sienkiewiczu* oraz prof. Bogdana Burdzieja, który przybliżył sylwetkę Władysława Stanisława Reymonta. Uczestnicy Kongresu wnioskowali w trakcie obrad, aby trzecim patronem Kongresu został Oskar Kolberg (rok 2014 był rokiem Kolberga) i tak postanowiono.

Obrady Kongresu, w dniu 12 września, odbywały się w sześciu odrębnych sesjach plenarnych: polski regionalizm i jego perspektywy; medialne aspekty regionalizmu z uwypukleniem nowoczesnych środków przekazu (cyberprzestrzeń); edukacja regionalna młodzieży i dorosłych; regionalizm a samorządy; podstawowe dokumenty Kongresu; kultura języka ojczystego.

Łącznie wygłoszono w tym dniu kilkanaście referatów. Podczas I sesji referaty wygłosili: prof. Jerzy Damrosz (kierownik Katedry Etnokulturologii i Edukacji Regionalnej Szkoły Wyższej w Płocku), ks. prof. Henryk Skorowski, dr hab. Andrzej Tyszka (Uniwersytet Warszawski) i Anatol Omelaniuk.

J. Damrosz w referacie *Czy regionalizm polski jest przeżytkiem?* mówił m.in. o instytucjonalnej i formalnej roli, jaką pełnią brukselskie centra: Komitet Regionów oraz Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy. Zwrócił uwagę na zbyt słaby akcent regionalny w programach nauczania w polskiej szkole, na niekorzystne skutki likwidacji Krajowego Ośrodka Dokumentacji Regionalnych Towarzystw Kultury w Ciechanowie. Zaznaczył potrzebę stworzenia trzech nowych dokumentów podczas obrad Kongresu. Uznał za bardzo ważne zadanie odzyskanie tytułu prasowego „Regiony”.

Kolejny mówca – ks. H. Skorowski przedstawił *Perspektywy regionalizmu 25 lat po zmianach polityczno-społecznych w Polsce*. Pozytywnie ocenił doskonalenie samorządności regionalnej, co sprzyja rozwojowi idei regionalizmu i działalności regionalnej⁶.

⁵ Tamże, s. 29. Błędnie napisano imię księdza i nazwę stowarzyszenia. Powinno być: „Ks. Władysław Pilarczyk – Honorowy Przewodniczący Małopolskiego Związku Regionalnych Towarzystw Kultury”.

⁶ *Regionalizm polski 25 lat po transformacji jako ważne źródło odrodzenia narodu i państwa. X Kongres Stowarzyszeń Regionalnych w Bydgoszczy. Bydgoszcz 11–13 września 2014 roku. Referaty i prezentacje*, oprac. i red. J. Derenda, Bydgoszcz 2014, s. 63–83.

Z kolei A. Tyszka w referacie *Potencjał kulturowy regionów* mówił m.in. o „matecznikach kultury” i ich wspólnych cechach: prawdziwe zaangażowanie liderów, organizatorów, animatorów, wysoki poziom ich kompetencji, połączony z pracą i zaangażowaniem społecznym wolontariatu, z działalnością muzeów, skansenów ludowych, parków narodowych itp. „Mateczniki” budują świadomość historyczną, a także podejmują działania dla przyszłości regionów.

Następnie A. Omelaniuk wygłosił referat: *Stowarzyszeniowy ruch regionalistyczny w Polsce*, podkreślając znaczenie tego ruchu. Wspomnił, że w 1989 r. w Polsce było 1100 towarzystw chętnych do współpracy. Zaapelował do władz państwowych o mecenat nad społecznym ruchem regionalnym, który odgrywa ważną rolę w tworzeniu społeczeństwa obywatelskiego.

Podczas II sesji referaty wygłosili: prof. Cezary Obracht-Prondzyński (Uniwersytet Gdański), prof. Sławomir Partycki (Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II), dr Agnieszka Drewniak i dr Magda Parzyszek, instruktorki ds. oświatowych i regionalizmu Wojewódzkiego Ośrodka Kultury w Lublinie, dr Edward Chudziński (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie), współzałożyciel i były redaktor naczelny rocznika „Małopolska”.

C. Obracht-Prondzyński w referacie *Cóż regionalistom po samorządach i na cóż w samorządach regionaliści?* podkreślił, że regionaliści pełnią szczególną rolę w tworzeniu samorządu, w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego. Działają oni w organizacjach pozarządowych, instytucjach kultury, w mediach i placówkach oświatowych. Od relacji między środowiskiem regionalnym a samorządem zależy bardzo wiele w zakresie budowania wspólnoty regionalnej. Bardzo ważny jest tu dialog i podejmowane na jego podstawie decyzje.

Następnie S. Partycki (*Regionalizm w cyberprzestrzeni. Doświadczenia i wyzwania przyszłości*) podkreślił potrzebę zmian w sposobach szybkiego przekazu informacji, aby regionalizm znalazł swoje miejsce także w sieci internetowej, która stwarza przestrzeń do działania animatorów kultury.

Tą tematykę kontynuowały A. Drewniak i M. Parzyszek w referacie: *Wojewódzka Rada Towarzystw Regionalnych w sieci miłośniczego ruchu regionalnego Lubelszczyzny*. Rada skupia 113 towarzystw regionalnych. Podstawowe cele Rady, to m.in. „wspomaganie działalności stowarzyszeń regionalnych, koordynacja ich prac i pomoc w powstawaniu nowych; rozwijanie idei regionalizmu i małych ojczyzn”⁷. Prelegentki mówiły o ruchu regionalnym Lubelszczyzny w strukturze sieci społecznych oraz wykorzystaniu cyberprzestrzeni w działalności ruchu i trudnościach z tym związanych.

Wystąpienie E. Chudzińskiego: *Medialne aspekty regionalizmu* jest zamieszczone w tym roczniku „Małopolski”.

7 Tamże, s. 135.

Podczas III sesji poświęconej edukacji regionalnej młodzieży referaty wygłosili: dr hab. Danuta Konieczka-Śliwińska (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu), dr Ewa Puls (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) i Mariola Borzyńska (nauczycielka geografii i wicedyrektor XXX VII LO w Warszawie).

D. Konieczka-Śliwińska w referacie *Jak uczyć o regionie? Koncepcje edukacji regionalnej w XX i XXI wieku* mówiła o różnych sposobach rozumienia edukacji regionalnej, o koncepcjach szkolnej edukacji regionalnej w XX wieku i o stanie obecnym. Prelegentka optuje

za modelem kompleksowym, w którym obligatoryjne nauczanie o regionie odbywa się w ramach edukacji szkolnej, a istotne jego uzupełnienie stanowi pozaszkolna edukacja regionalna, odbywająca się także na styku szkoła – instytucja kultury⁸.

E. Puls w referacie: *Edukacja regionalna dzieci i młodzieży w Bydgoszczy na tle województwa* przedstawiła wyniki szeroko zakrojonych badań przeprowadzonych w szkołach, w ramach pracy naukowej i dydaktycznej. Dotyczyły one okresu, w którym szkoły realizowały międzyprzedmiotowe ścieżki regionalne i okresu od września 2009 roku, gdy w nowej podstawie programowej treści regionalne znalazły się w programach poszczególnych przedmiotów. W Bydgoszczy edukacją regionalną pozalekcyjną w szkołach, gdzie działają Szkolne Koła Towarzystwa Miłośników Miasta Bydgoszczy, zajmują się głównie opiekunowie tych kół, we współpracy z TMMB. Zmiana programowa nie zaważyła tu na edukacji regionalnej młodzieży. Działalność szkolnych kół TMMB wyróżnia te szkoły na tle województwa. E. Puls zakończyła wystąpienie apelem do MEN o wzbogacenie tematyki regionalnej w edukacji szkolnej, tak ważnej dla kształtowania tożsamości młodych Polaków.

M. Borzyńska wygłosiła referat *Czy edukacja lokalno-regionalna jest niepotrzebna?* Nawiązała do rozporządzenia MEN z 23 grudnia 2008 r., które usunęło z programów nauczania edukację regionalną we wcześniejszym znaczeniu. Do programu nauczania j. polskiego, historii, wiedzy o społeczeństwie i geografii wprowadzono poszczególne zagadnienia regionalne, które nie stanowią spójnej całości zapewniającej wyposażenie uczniów w pełniejszą wiedzę o regionie. Prelegentka sugeruje, aby powrócić do obowiązkowej edukacji regionalnej w szkołach, by można było osiągać cele kształcenia gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego.

IV sesja była skupiona wokół tematu: „Regionalizm a samorządy”. Wystąpili: dr Grzegorz Kaczmarek (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego) i Marcin

⁸ Tamże, s. 175.

Płocharczyk (Obywatelska Rada Kultury w Bydgoszczy), Stanisław Kwiatkowski (długoletni działacz ruchu regionalnego, były prezes Kujawsko-Pomorskiego Towarzystwa Kulturalnego i członek Zarządu TMMB) oraz Jerzy Derenda (prezes TMMB). Pierwsi prelegenci mówili na temat „Eksperymentu bydgoskiego – partycypacji społecznej w procesach zarządzania bydgoską kulturą”. Nawiązali do Kongresu Kultury Bydgoskiej, który odbył się w 2011 r. Opracowano wtedy model partycypacji społecznej w zarządzaniu kulturą i zawarty został tzw. „Pakt dla kultury” jako wyraz poparcia dla ogólnopolskiej inicjatywy pod tym hasłem. W tym samym roku powstało Forum Kultury Bydgoskiej. Prelegenci przedstawili bogate formy działalności bydgoskiego modelu, włącznie z zajęciami warsztatowymi, współpracą z organizacjami pozarządowymi i artystami.

Następnie S. Kwiatkowski przedstawił *Refleksje regionalisty. Jak pomóc stowarzyszeniom?*, skupiając się na sprawach dotyczących stowarzyszeń w województwie kujawsko-pomorskim. Zauważył, że Ruch Stowarzyszeń Regionalnych RP ma tu dużą rolę do spełnienia.

Z kolei Jerzy Derenda przedstawił *Źródła regionalizmu*, do ważnych zadań w tym zakresie zaliczając m.in. poznawanie rodzimej tradycji, starania o wydawnictwa regionalne i edukację regionalną w szkołach. Lokalne samorządy powinny służyć wsparciem finansowym i pomocą merytoryczną, włączać stowarzyszenia do planowania lokalnej polityki kulturalnej. Ważna jest współpraca między stowarzyszeniami oraz podmiotami i organizacjami zajmującymi się działalnością regionalną, a także troska o zainteresowanie regionalizmem młodzieży szkolnej i akademickiej.

Podczas V sesji odbyła się dyskusja nad przygotowaniem podstawowych dokumentów Kongresu.

Kolejna, VI sesja, była poświęcona „Kulturze języka ojczystego”. Prof. Jerzy Damrosz (*Język ojczysty – trochę zachwaszczony, trochę czysty...*) mówił o współczesnym języku polskim, stawiał pytania dotyczące m.in. pogodzenia czystości językowej ze wzbogacaniem języka, mówił o plagiacie językowym, o skażeniu języka brakiem uwzględniania zasad gramatyki, brakiem poprawnej ortografii, używaniem wyrazów obcych a nie przyjętego spolszczenia.

Następnie Agnieszka Wasilewska (Wszechnica Polska Szkoła Wyższa Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie) wygłosiła referat: *Wielcy mistrzowie pióra – jedni z twórców piękna języka polskiego*. Mówiła o pięknym języku m.in. H. Sienkiewicza, A. Fiedlera, F. Ossendowskiego i C.K. Norwida, a także o małym zainteresowaniu czytelnością współczesnej młodzieży, o słabej trosce o propagowanie czystości i piękna języka polskiego, o tym, by lektury szkolne były przemyślane pod kątem wartości, jakie wniosą. Podkreśliła rolę rodziny w krzewieniu pięknego języka ojczystego.

W dyskusji podczas Kongresu głos zabierali m.in. małopolscy regionaliści: Jadwiga Duda i Józef Duda (Klub Przyjaciół Wieliczki), Kazimiera Skałuba⁹ (Towarzystwo Przyjaciół Skawiny), Krzysztof Kasprzyk (Stowarzyszenie Folklorystyczne Teatr Regionalny w Krakowie), Janina Kęsek (Stowarzyszenie Bochniaków i Miłośników Ziemi Bocheńskiej) oraz Józef Staszal (Związek Podhalan w Polsce).

W sobotę 13 września odbyło się Walne Zgromadzenie Sprawozdawczo-Wyborcze RSR RP. Wybrano nowe władze RSR na kadencję 2014–2018, które ukonstytuowały się w tym dniu¹⁰. Przewodniczącym Rady Krajowej został ponownie dr Tadeusz Samborski, a wiceprzewodniczącymi Jerzy Derenda oraz Bożena Konikowska (sekretarz Zarządu w ubiegłej kadencji). MZRTK reprezentują we władzach RSR następujące osoby:

– jako członkowie Rady Krajowej: Agnieszka Król (sekretarz Rady, z Fundacji Tradycji Kościuszkowskiej w Pałecznicy) oraz Eugeniusz Skoczeń (Raławickie Towarzystwo Kulturalne);

– członkiem Komisji Rewizyjnej został Stanisław Świerczek (członek zarządu MZRTK z Towarzystwa Miłośników Ziemi Jadownickiej)¹¹;

W skład Sądu Koleżeńskiego weszła Barbara Miszczyk (Przewodnicząca Zarządu MZRTK i Przewodnicząca Zarządu Towarzystwa Przyjaciół Bronowic)¹².

Po dokonaniu wyboru nowych władz RSR uchwalono odnowienie Karty Regionalizmu Polskiego oraz Rezolucję X Kongresu Stowarzyszeń Regionalnych w Bydgoszczy, wskazując w tych dokumentach nowe kierunki działań RSR. Opracowano także Memoriał X Kongresu Stowarzyszeń Regionalnych w sprawie edukacji regionalnej młodzieży, przedstawiając w nim obecny stan edukacji

⁹ *Regionalizm polski 25 lat po... Sprawozdania...*, s. 54. Głos K. Skałuby w dyskusji: Treść zawarta w pierwszym akapicie jest niezgodna z wypowiedzią autorki. Towarzystwo Przyjaciół Skawiny powstało w 1981 r. Wypowiedź autorki miała charakter ogólny, o czym świadczy pierwsze i trzecie zdanie drugiego akapitu. Zdanie drugie powinno brzmieć: „Część uczniów po osiągnięciu pełnoletniości wstępuje do stowarzyszeń regionalnych”. Akapity trzeci i czwarty oddają wypowiedź autorki. S. 99, wniosek 7, powinno być: „Towarzystwo Przyjaciół Skawiny i Małopolski Związek Regionalnych Towarzystw Kultury”.

¹⁰ Tamże, s. 105–106.

¹¹ Tamże, s. 106. W składzie Komisji Rewizyjnej brak przedstawiciela MZRTK, a został wybrany do tej komisji Stanisław Świerczek. Jego nazwisko jest wpisane w składzie Sądu Koleżeńskiego z błędną nazwą stowarzyszenia. Powinno być: Towarzystwo Miłośników Ziemi Jadownickiej i Małopolski Związek Regionalnych Towarzystw Kultury.

¹² Tamże, s. 106. W składzie Sądu Koleżeńskiego jest Barbara Miszczyk, ale nazwa stowarzyszenia jest błędna. Powinno być: Małopolski Związek Regionalnych Towarzystw Kultury i Towarzystwo Przyjaciół Bronowic.

*Delegacja małopolskich uczestników X Kongresu Regionalnych Towarzystw Kultury:
ks. Władysław Pilarczyk, Kazimiera Skałuba, Barbara Miszczyk;
Bydgoszcz, 11–13 września 2014; fot. J. Duda*

regionalnej i proponując podjęcie odpowiednich działań dla pogłębienia edukacji regionalnej¹³.

Dokumentacja Kongresu została opublikowana w wydawnictwie pokongresowym, w tym *Podstawowe dokumenty Kongresu w Bydgoszczy*¹⁴, które znalazły się również na stronie internetowej Rady Krajowej RSR RP.

Kongresowi towarzyszyły imprezy kulturalne. Na zakończenie pierwszego dnia Kongresu w Operze „Nova” odbył się koncert Orkiestry Kameralnej Filharmonii Pomorskiej im. I. J. Paderewskiego Capella Bydgosciensis. W drugim dniu regionaliści słuchali koncertu *Ofiarom wszystkich wojen* w Filharmonii Pomorskiej.

W ocenie uczestników Kongres był bardzo dobrze zorganizowany. Miłym akcentem było przekazanie każdemu uczestnikowi Medalu Kongresowego z wrytymi słowami H. Sienkiewicza: „Bóg, który w serca patrzy, najlepiej takich nagrodzi, co nie dla promocji, ale z afektu dla ojczyzny służą” oraz wydanie pamiątkowych kart pocztowych.

¹³ Tamże, s. 112–114.

¹⁴ Tamże, s. 109–114.

Jedna uwaga w sprawie materiałów kongresowych (zob. Bibliografia). Zostały bardzo starannie przygotowane i dają pełny obraz przebiegu X Kongresu. Wystąpiły jednak pewne błędy w materiałach pokongresowych dot. informacji związanych z Małopolskim Związkiem Regionalnych Towarzystw Kultury. Poprawki zamieszczone są w przypisach na odnoszących się do nich stronach tego artykułu. Są też zamieszczone na stronie internetowej wydawcy – Towarzystwa Miłośników Miasta Bydgoszczy¹⁵.

BIBLIOGRAFIA

- Regionalizm polski 25 lat po transformacji jako ważne źródło odrodzenia narodu i państwa. Program. Bydgoszcz 11–13 września 2014 roku*, oprac. i red. J. Derenda, Bydgoszcz 2014
- Regionalizm polski 25 lat po transformacji jako ważne źródło odrodzenia narodu i państwa. X Kongres Stowarzyszeń Regionalnych w Bydgoszczy. Bydgoszcz 11–13 września 2014 roku. Referaty i prezentacje*, oprac. i red. J. Derenda, Bydgoszcz 2014
- Regionalizm polski 25 lat po transformacji jako ważne źródło odrodzenia narodu i państwa. X Kongres Stowarzyszeń Regionalnych w Bydgoszczy. Bydgoszcz 11–13 września 2014 roku. Sprawozdania, wnioski, dokumenty, relacje w mediach*, oprac. i red. J. Derenda, Bydgoszcz 2015

Kazimiera Skałuba,
Towarzystwo Przyjaciół Skawiny, Skawina
Małopolski Związek Regionalnych Towarzystw Kultury, Kraków

¹⁵ <http://www.tmmb.pl/portal/> [dostęp: 27.08.2015].